

Sociaal en Cultureel Planbureau

Maatschappelijk beeld van Nederland in coronatiejd #1

*Samenwerkende planbureaus (SCP,
CPB, PBL) en RIVM*

 @SCPonderzoek

Inzet op integrale kennisdeling

> Samenwerking

- Planbureaus (SCP, CPB, PBL)
- RIVM (Gedragsunit en VTV)
- Gebruik bronnen zoals CBS
- I.s.m. kennispartners waar nodig
- Meerwaarde van kanaliseren van inzichten aan de voorkant en tijdens de voorbereiding besluitvorming

> Mogelijke bijdragen/momenten:

- Kennisdeling t.b.v korte termijn crisisbesluitvorming (zoals nu)
- Kennisdeling en advies richting (middel)lange termijn besluitvorming (ambtelijk)
- Bijdrage aan kennisagenda Covid-19

Opbouw van het 'maatschappelijk beeld'

> Domeinen:

- Economie
- Arbeid en inkomen
- Onderwijs
- Gezondheid en zorg
- Cultuur en vrije tijd
- Leefomgeving

Bronnen o.a.: C-Gedragsunit; c-VTV; SCP-Coronakompas; Burgerperspectieven; LISS-panel; ramingen.

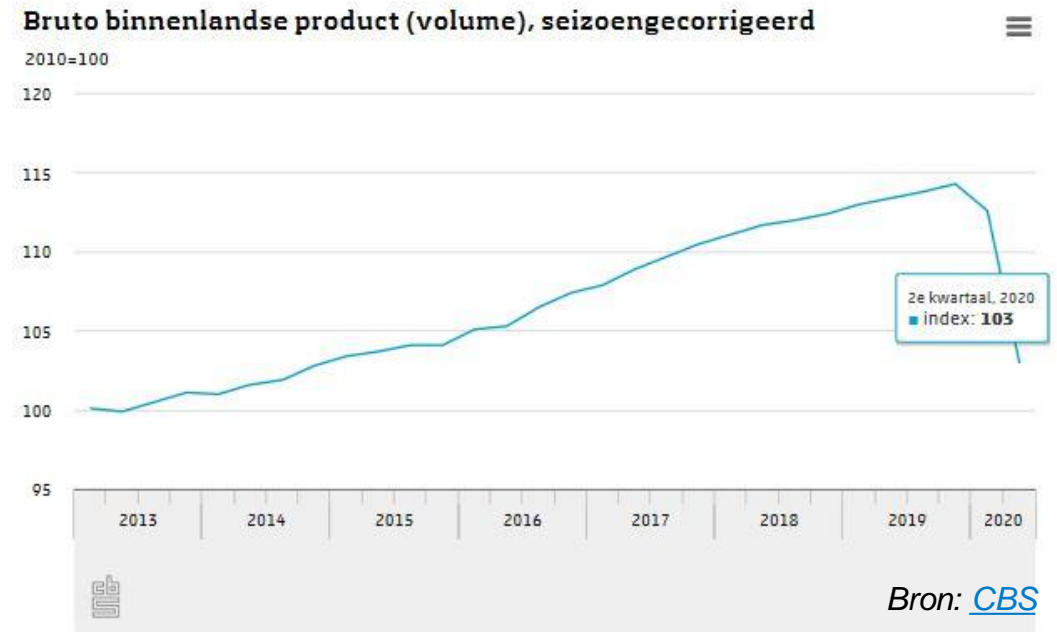
> Indicatoren:

- Bbp; consumptie huishoudens; staatsschuld
- Arbeidsparticipatie; werkloosheid
- Kwaliteit van leven; welbevinden; eenzaamheid; psych. Gezondheid, ziektelast
- Leefstijl/(on)gezond gedrag
- Zorggebruik; mantelzorg
- Risicoperceptie
- Vertrouwen; draagvlak; naleving

Economie

- > Bbp in het tweede kwartaal van 2020 met 8,5 procent gedaald ten opzichte van een kwartaal eerder.
- > De daling is voor meer dan de helft toe te schrijven aan de sterk gedaalde consumptie door huishoudens.
- > Investerings en handelssaldo namen sterk af.
- > Werkloosheid (sept.): 413 duizend mensen werkloos (4,4% beroepsbevolking).

Arbeid en inkomen

> Aantal flexwerkers

- 2e kwartaal: 1,7 miljoen werknemers flexibele arbeidsrelatie
- Afname van 272 duizend (ten opzichte van tweede kwartaal van 2019)
- Afname van 119 duizend (ten opzichte van het tweede kwartaal van 2020)

> Onzeker dienstverband

- 72,3% van flexibele werknemers heeft een minder zeker dienstverband
- 1 391 duizend flexwerknemers
- = werknemers met korte tijdelijke contracten, uitzendcontracten, oproepcontracten of wisselende uren

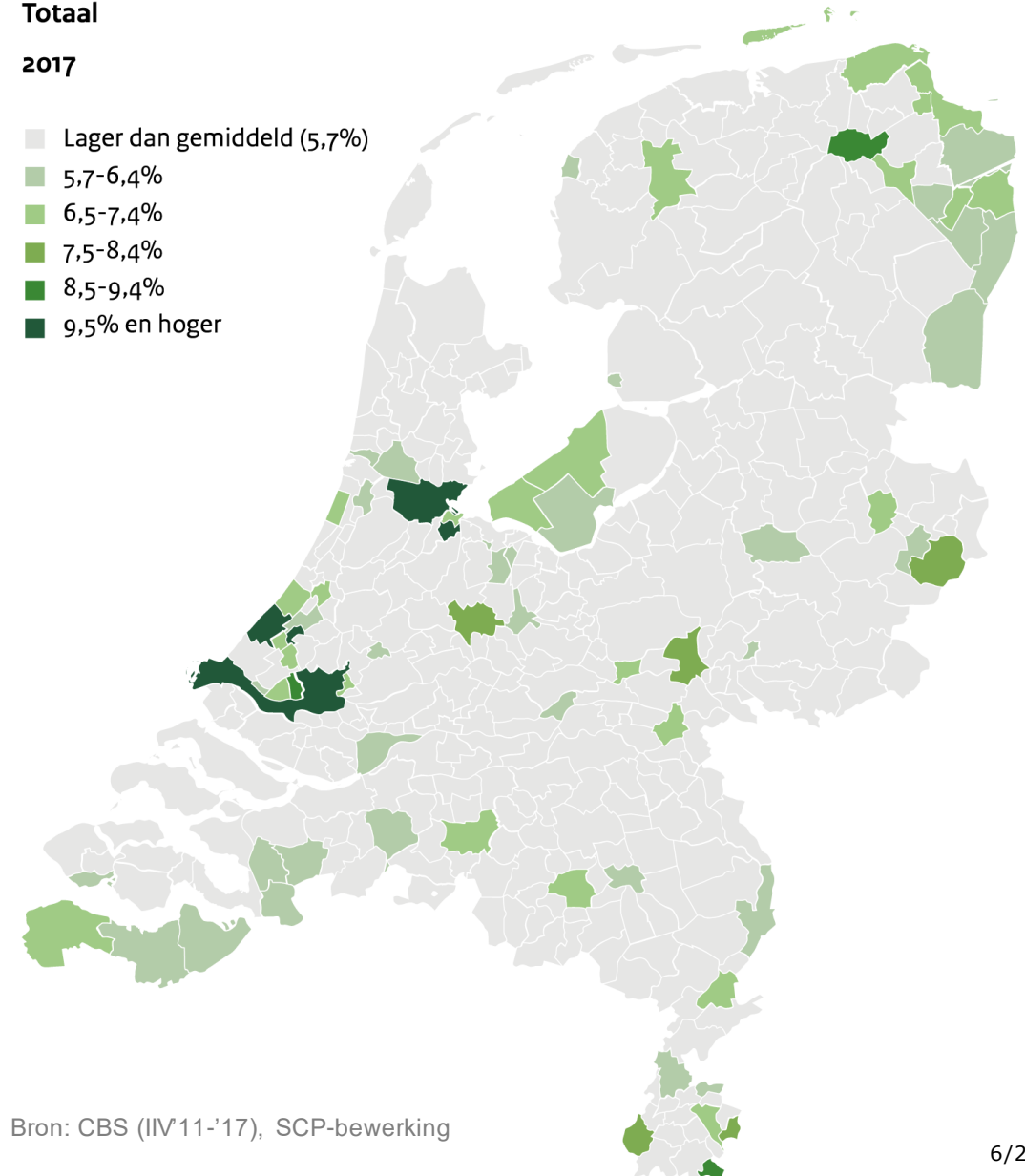
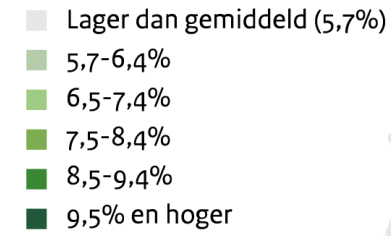

Kwetsbare groepen & risico op armoede

- > Vaak flexibel contract
- > Minder geschoold/ ongeschoold
- > Migratieachtergrond
- > Arbeidsbeperkingen
- > Buiten de Randstad (noordelijke regio)

- > Sectoren waar deze groepen relatief vaak werken
- > Horeca, toerisme, uitzendbranche, sport en recreatie
- > Weinig focus op om- en bijscholing
- > Grote kans armoedeval (**fig.**: hoog armoederisico regio's)

Totaal
2017

Bron: CBS (IIV11-'17), SCP-bewerking

Onderwijs

> Online onderwijs

- Effecten (ook 1^e golf) pas op lange termijn zichtbaar
- Ook tav: ontmoetingsplaats, persoonsvorming, burgerschap

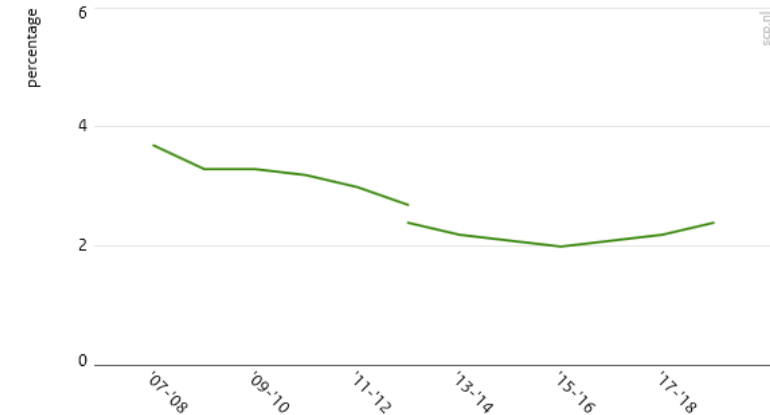
> Meer ongelijkheid

- Effectief afstandsonderwijs verschilt naar opleiding/inkomen
- Achterstanden werken lang door, moeilijk in te halen

> Psychische druk loopt op

- Druk op ouders bij combineren taken
- Druk op leerkrachten/docenten, veel uitval, lesgeven intensiever
- Minder motivatie door online onderwijs (MBO; 1e jaars), kans op uitval
- Welzijn onder druk door onzekerheid scholing/arbeidsmarktkansen

Aandeel voortijdig schoolverlaters stijgt voor het derde jaar op rij

- Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. De periode 2018/19, bijvoorbeeld, beschrijft leerlingen die op 1 oktober 2018 staan ingeschreven in het voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs of voortgezet algemeen volwassenenonderwijs en op 1 oktober 2019 het onderwijs zonder startkwalificatie hebben verlaten.
- Voor 2012/13 zijn twee percentages weergegeven: zowel de cijfers die het CBS volgens de 'oude' als de 'nieuwe' methode heeft berekend. De cijfers van de oude methode zijn vergelijkbaar met de cijfers voor de jaren 2008/09 tot en met 2011/12. De cijfers van de nieuwe methode zijn vergelijkbaar met de cijfers voor de jaren 2013/14 tot en met 2018/19.
- De cijfers van 2018/19 zijn voorlopig.

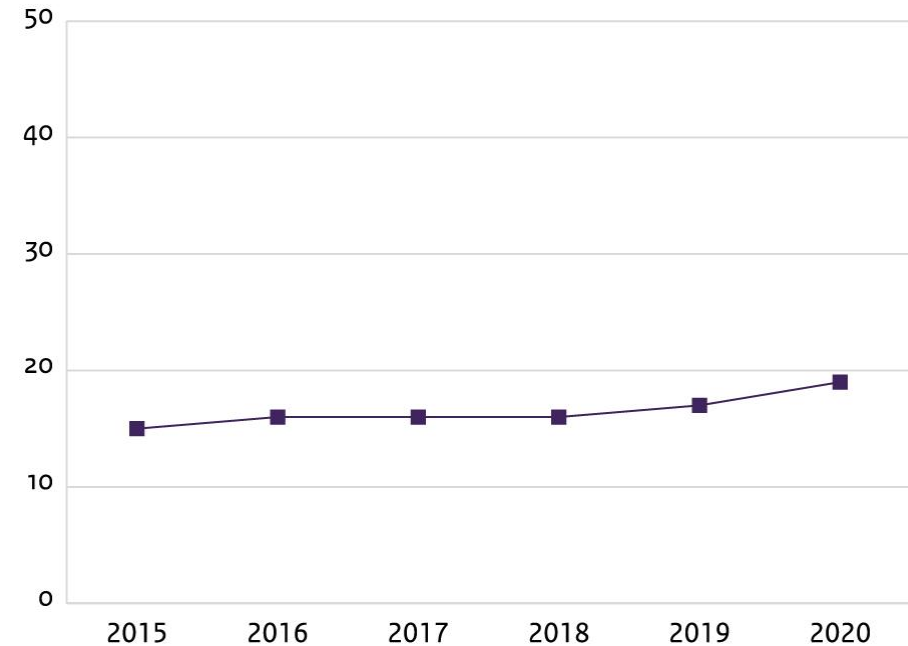
Bron: CBS (StatLine 2020)

Bron: CBS (IIV'11-'17), SCP-bewerking

Gezondheid en zorg

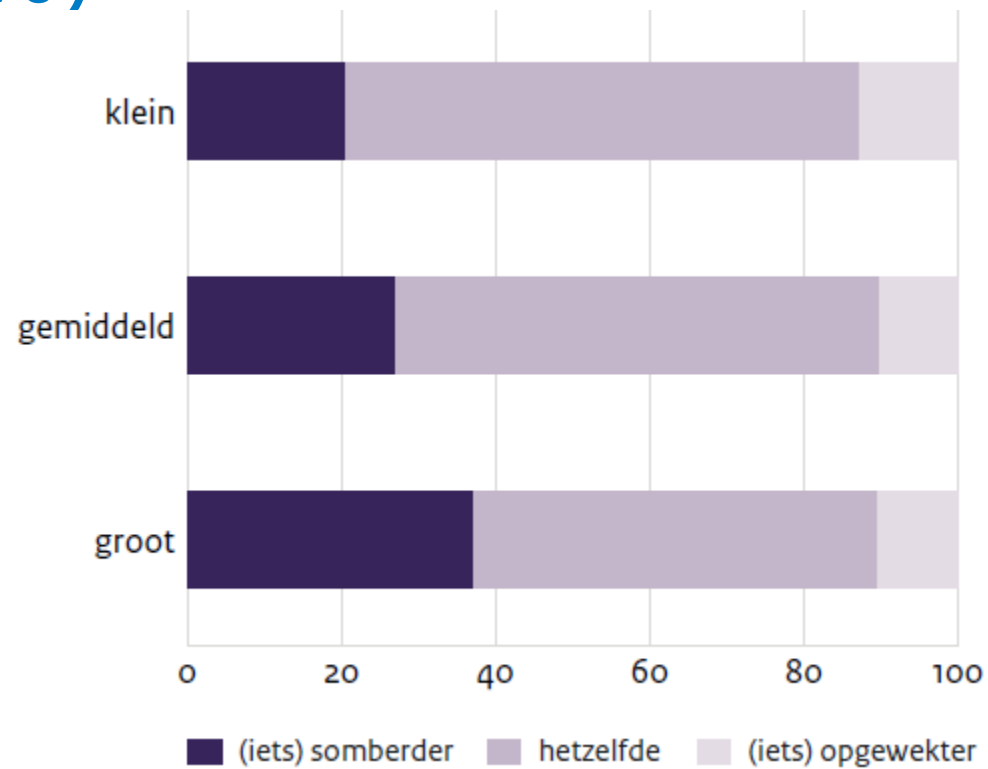
- > Meer mensen met laag psychisch welbevinden (19%).
- > M.n. bij baanonzekerheid, verlies van werk, achteruitgang inkomen.
- > Een vijfde van de bevolking (aug.): angstiger, gestrester en somberder.
- > Verwachting stijging suïcides.
- > Toename ziektelast; zorgen over o.a. ggz capaciteit.

Bron: CentERdata (LISS '15-'19); SCP (MEC 2020 – juli)

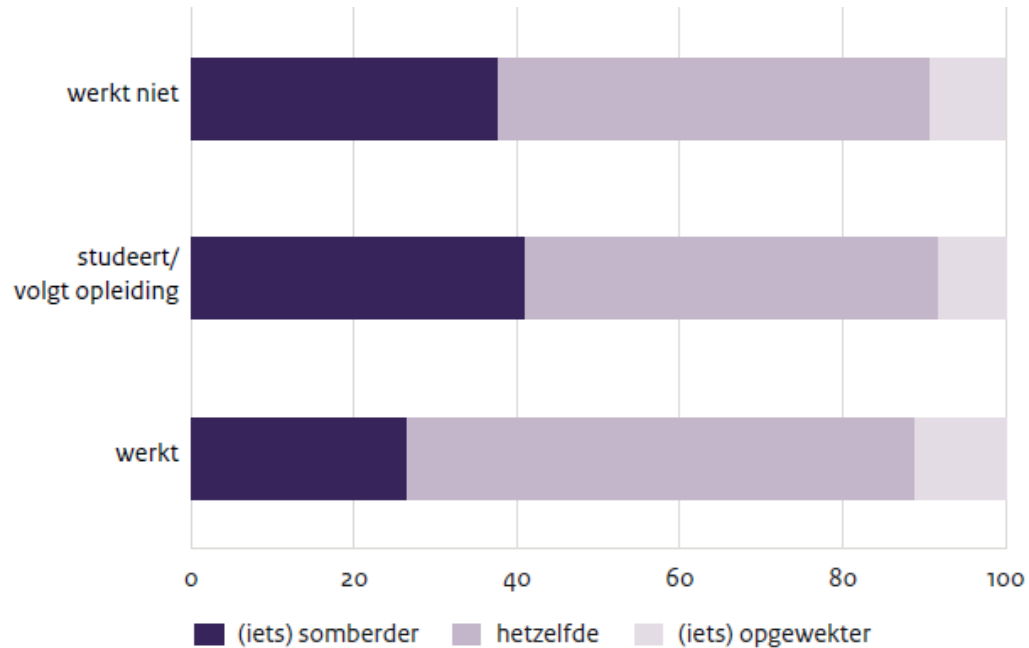
Psychisch welbevinden naar ingeschatte kans op baanverlies (%)

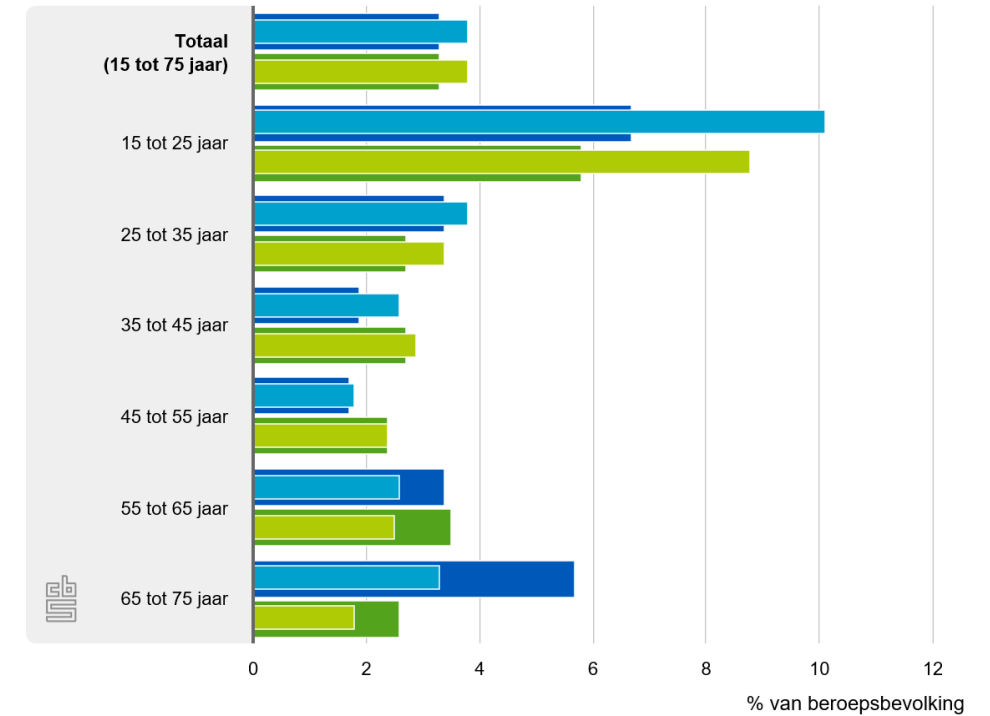
Bron: SCP (MEC 2020-juli)

Jongeren tijdens corona: studie, werkloosheid en psychische druk

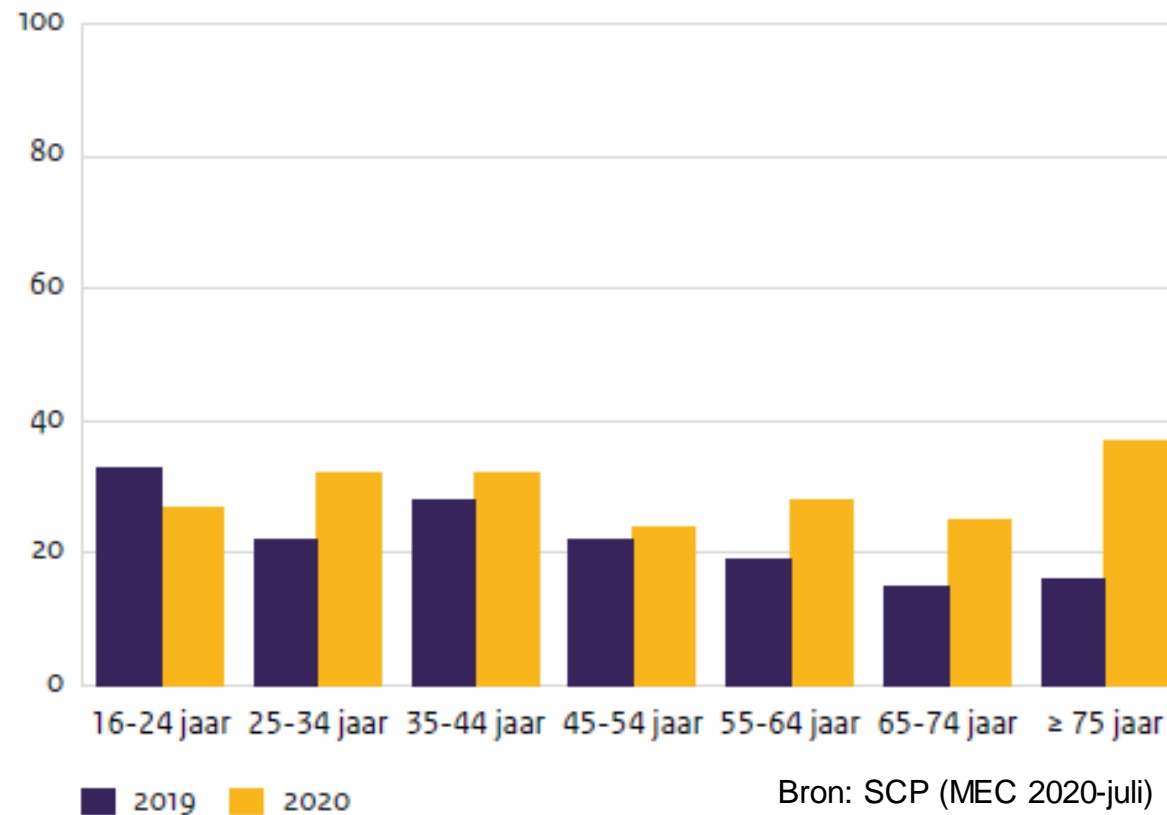
Werkloosheid, 2e kwartaal 2020

Mannen, 2e kwartaal 2020 Mannen, 2e kwartaal 2019
Vrouwen, 2e kwartaal 2020 Vrouwen, 2e kwartaal 2019 Bron: [CBS](#) (2020)

Ervaren emotionele eenzaamheid naar leeftijd

*‘Ondanks de telefoontjes
voelde ik me wel alleen.’*

*‘Doordat ik geen werk meer had,
ontmoette ik weinig mensen en
als single ben ik eenzamer dan
voorheen en mis ik een partner
ook meer dan ooit.’*

Mantelzorg

- › Ca. 5 miljoen mantelzorgers, 1 op 5 helpt huisgenoot, 1 op 5 iemand in zorginstelling.
- › Mantelzorgers in zorginstellingen: bezoekverbod/beperking leidt tot grote zorgen.
- › Mantelzorgers zelfstandig wonenden: 26% ervaart extra druk
 - minder hulp van anderen zoals andere mantelzorgers, professionele zorg (thuiszorg)
 - minder mogelijkheden voor respijt (logeren, dagbesteding, ondersteuning vrijwilligers/andere mantelzorgers).
- › Uitstel van verpleeghuiszorg verhoogt druk.
- › Uitstel reguliere zorg (operaties) verhoogt druk op (duur en intensiteit van) mantelzorg.
- › 50% ziet verslechtering kwaliteit van leven van familielid met beperking.

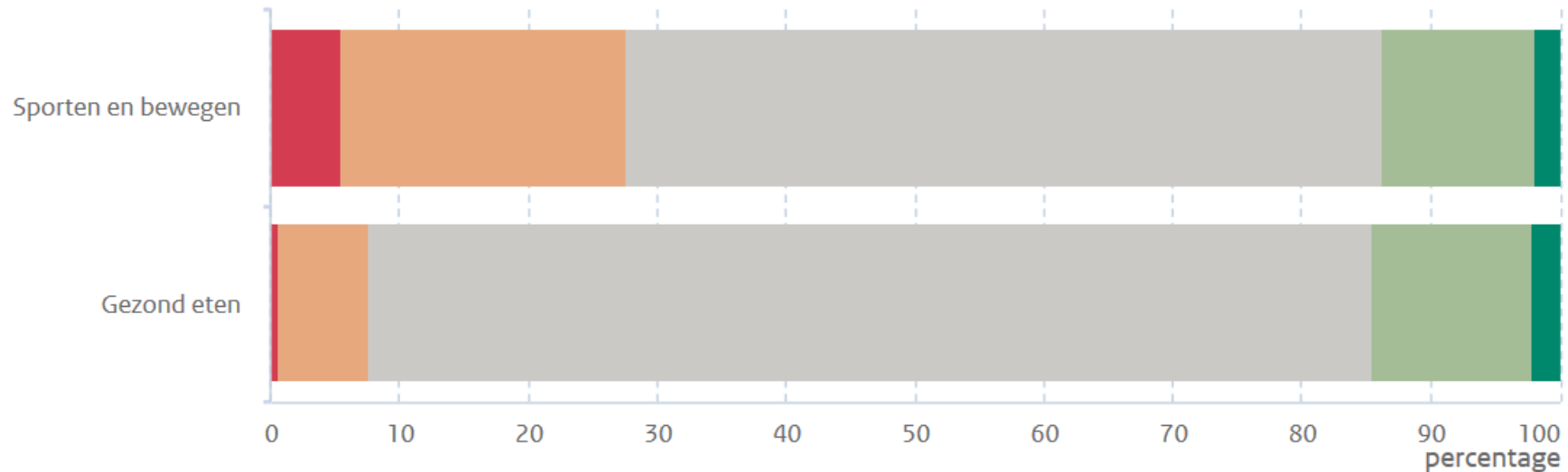

Leefstijl en (on)gezond gedrag

Leefstijl, vergeleken met de periode voor de crisis

Meting 7, 30 september - 4 oktober

- Veel meer
- Meer
- Hetzelfde/Nie...
- Minder
- Veel minder

Bron: [Corona gedragsunit \(CGU\) RIVM](#)

Politiek vertrouwen (onderdeel van Kwaliteit vd Samenleving)

> **April:**

- Hoge percentages politiek vertrouwen (**74%**). Men schaart zich achter leiders, steunt daadkrachtig optreden en voelt saamhorigheid. "Samen kunnen wij corona aan." Men accepteerde de vrijheidsbeperking vanuit noodzaak, in de hoop en verwachting vrijheid terug te krijgen en virus te beheersen.

> **Juli:**

- Vertrouwen daalt (**67%**) maar nog steeds hoger dan voor de crisis. Men voelt nog niet de effecten van corona op eigen leven. Welbevinden is net zo hoog. "Met mij gaat het nog goed, maar ik maak me zorgen over kwetsbaren en de toekomst".

> **Oktober** (voorlopige cijfers *Burgerperspectieven*):

- De stemming lijkt om te slaan. Pessimisme wint terrein, vertrouwen in politiek daalt. "De coronacijfers zijn slecht, NL doet het slechter dan omringende landen, de politiek treedt niet daadkrachtig en eenduidig op, de saamhorigheid verdwijnt". Men mist logica in de maatregelen. "Hoe lang gaat dit nog duren?"

- Draagvlak en naleving: zie C-Gedragsunit (presentatie Min. SZW).

Enkele conclusies maatschappelijk beeld 18 oktober 2020

- › De maatschappelijke effecten van de pandemie zijn nu al voelbaar en zichtbaar in *kwaliteit van leven*; o.a. eenzaamheid, psychisch welbevinden, ziektelast en leefstijl.
- › Sociale gevolgen van crisis: effecten zullen steeds sterker voelbaar en zichtbaar worden.
- › Sterke interactie met de economische en gezondheidseffecten: cumulatie verdiept scheidslijnen en ongelijkheid.
- › Om maatschappelijke gevolgen beheersbaar te houden is het van belang om de effecten op ons algehele welzijn nu mee te wegen (ook t.a.v. sociaal domein/GGz).
- › Sociale cohesie en saamhorigheid (onderdeel *kwaliteit van de samenleving*): zeer broos.
- › Omslag in politiek vertrouwen (*rally round the flag* effect treedt wrsch niet opnieuw op).

Maatschappelijk beeld (samenleving en economie) meenemen bij de afweging van maatregelen

> Dit 'beeld' meenemen...

- .. om maatregelen goed te laten landen en naleving te vergroten;
- .. om een integrale afweging te kunnen maken rond maatregelen (pakketten);
- .. om flankerende/compenserende maatregelen te doordenken die aanvullend zijn (ook voor naleving);
- .. om de gereedschapskist en de communicatie daarop te kunnen aanvullen.

> Dit helpt crisismaatregelen te verbinden aan (middel)lange termijn beleid

- Bijv. rond brede welvaart; ongelijkheid; polarisatie.

> En... vergeet het eigen ingezette beleid (en bereikte resultaat) onderweg niet

- Inzet van de afgelopen jaren meer verbinden aan het MLT-perspectief voor Nederland.

Sociaal en Cultureel Planbureau

Maatschappelijk beeld van NL in coronatijd

*Samenwerkende planbureaus (SCP,
CPB, PBL) en RIVM*

 @SCPonderzoek